

Nur rdzawoszyi - *Gavia stellata* (Pontoppidan, 1763)

Status gatunku: Regularnie spotykany jesienią i rzadko wiosną oraz nieregularnie zimujący. W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 484 osobniki w 250 obserwacjach.

Środowisko. Spotykany głównie na zbiorniku Zegrzyńskim (72% spotkań) oraz na Wiśle, ponadto na Zb. Domaniów, Bugu, stawach rybnych oraz starorzeczach i dużych, zalanych zwirowniach. Jednego ptaka obserwowano na polu uprawnym.

Nur rdzawoszyi *Gavia stellata* w upierzeniu godowym (fot. K. Ślusarski)

Zmiany częstości obserwacji. Taczanowski (1882) uważał go za gatunek zalatujący nieregularnie, a Dunajewski (1938) podał, że „spotykany był na przelotach dość często późną jesienią i wczesną wiosną”. W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 484 osobniki w 250 spotkaniach, a średnia liczba ptaków na jedno spotkanie (średnia wielkość stada) wyniosła 1,9 os. W ostatnich dekadach nur rdzawoszyi był obserwowany coraz częściej: w latach 2001-2010: 90 razy, a w 2011-2020: 136 razy.

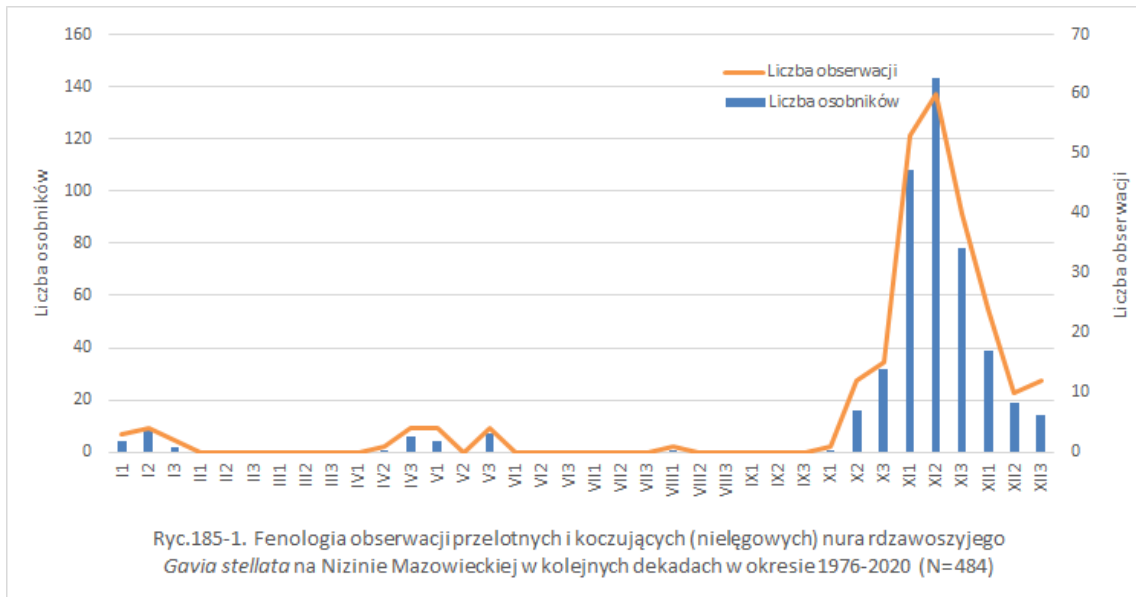
Przyczyny zmian częstości obserwacji. Sztuczne tratwy lęgowe zakładane w Finlandii w znacznym stopniu przyczyniły się do wzrostu sukcesu lęgowego i tym samym liczebności

łęgowej populacji (Keller i in. 2020), co przypuszczalnie spowodowało wzrost częstości obserwacji tego gatunku na Nizinie Mazowieckiej.

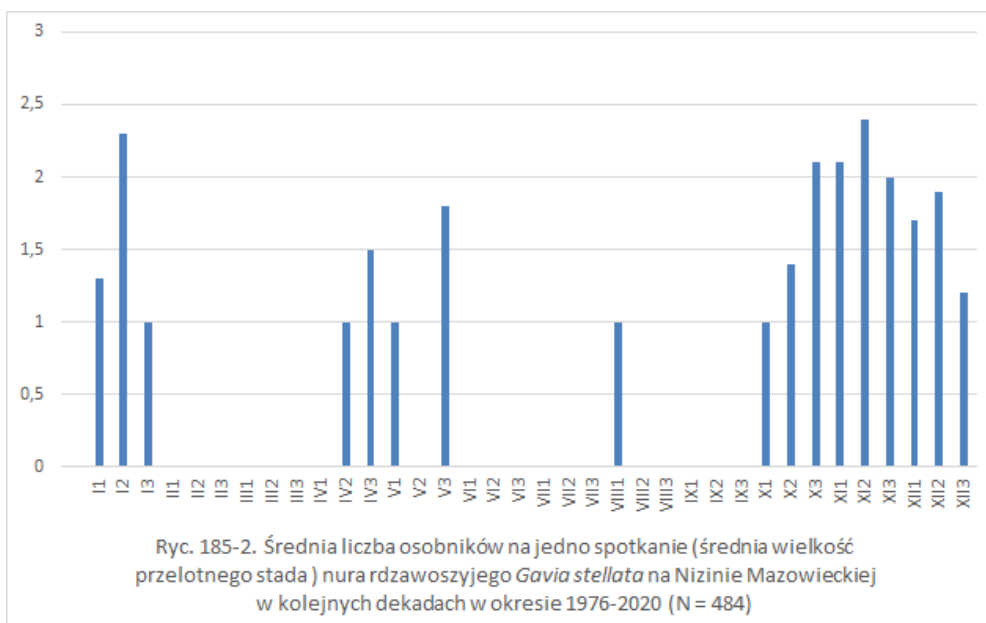
Wędrowniki. W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 484 osobniki w 250 spotkaniach – średnio 2 os. w czasie jednej obserwacji. Wiosną był obserwowany 14-krotnie rzadziej niż jesienią. **Wędrownika wiosenna** rozpoczynała się w drugiej dekadzie kwietnia i trwała do końca maja. Wiosną był spotkany 13 razy w łącznej liczebności 18 os. Pierwszej obserwacji wiosennej dokonano 11 IV 1989 – 1 os. na Pilicy na wysokości Spały (J. Sosnowski), a kolejnej: 25 IV 2018 – 2 os. w szacie spoczynkowej na Zb. Zegrzyńskim w Nieporęcie (D. Kozłowski) i 27 IV 2014 – 1 os. na osadnikach w Szyjkach pod Ciechanowem (S. Sosnowski). Ostatnich obserwacji wiosennych dokonano 22 V w Skuszewie pod Wyszkowem: 2010 – 4 os. (M. Twardowski, P. Waclawik) oraz 2019 – 1 os. (S. Turowski); 26 V 1995 na Wiśle w Warszawie – 1 os. (M. Maniakowski) oraz 28 V 2013 – 1 os. na stawach w Rykach (D. Piechota). Wiosną obserwowano głównie pojedyncze ptaki, rzadziej po 2 os., a ptaki na ogół przebywały 1-2 dni. Wyjątkowa była obserwacja osobnika na stawach w Rykach, na których przebywał w dniach 9 -28 V 2013 (S. Aftyka i D. Piechota).

Jesienna migracja zaczynała się w październiku, a zaskakująca była letnia obserwacja jednego ptaka w szacie godowej 3 VIII 1999 na Wiśle na wysokości Błot (L. Czajka). Ptaki pojawiały się średnio 27 X (15 X – 10 XI) w dekadzie 2001-2010 i wcześniej, bo 22 X (6 X – 2 XI) w dekadzie 2011-2020. W okresie jesiennym był obserwowany 174 razy w łącznej liczebności 374 os. Pierwszych obserwacji jesiennych dokonano: 6 X 2019 – 1 os. na stawach w Psarach (Ł. Matyjasiak); 13 X 2016 – 1 os. na Zb. Zegrzyńskim (E. Szczepankiewicz); 15 X 2003 – 6 os. na tym akwenu (J. Dyczkowski, C. Pióro) oraz 16 X 1995 - 1 os. na Wiśle w Brzuminie (Z. Kasprzykowski). Szczyt migracji obserwowano w 2. dekadzie listopada (ryc. 185-1). Stwierdzano ptaki siedzące na wodzie, a wyjątkowa była obserwacja 4 ptaków lecących w górę Wisły w Warszawie dn. 11 XI 2005 (A. Ł. Różycki, T. Haegenbarth).

Stadność. Jesienią obserwowano średnio 2,1 os., a w poszczególnych dekadach: od 1,0 do 2,4 os. (ryc. 185-2). Również największe stada obserwowano jesienią: 12 os. na Zb. Zegrzyńskim 11 XI 2020 (K. Ślusarski i inni), ponadto 10 os. 14 XI 2019 również na tym akwenu (Ł. Matyjasiak); 9 os. na Wiśle na wysokości Sieciechowa 17 XI 1996 (M. Rębiś); 9 im. na zalewie w Siedlcach 9 XI 1998 (A. Goławski). Ponadto stado nierozpoznanych nurów, liczące 43 os. zarejestrowano 25 XI 2019 nad Wygodą w dolinie Bugu (J. Mydlak) oraz 39 os. 11 XI nad Zb. Zegrzyńskim (P. Guzik).

Okres przebywania. Ptaki najczęściej przebywały po kilka dni i przynajmniej 12-krotnie zarejestrowano stacjonowanie po 6-7 dni, głównie na Zb. Zegrzyńskim. Stado 7 os. (2 ad + 5 im.) na Zbiorniku Zegrzyńskim przebywało w dniach 31 X – 8 XI 1995 (M. Maniakowski). Ponadto w dniach 30 XI - 9 XII 2007 - 1 im. na Wiśle w Warszawie (D. Michałowski i K. Siczak). W okresie 35 dni obserwowano młodego ptaka na Zb. Zegrzyńskim w Białobrzegach: 21 X – 25 XI 2017 (M. Rejmer), jednak najdłużej, bo 47 dni na tym akwencie na wysokości Serocka widywano stado 6 os. (5 ad. i 1 im.) w dniach 15 X- 30 XI 2003 (J. Dyczkowski i in.).

Zimowanie. Zimował nieregularnie, a corocznie dopiero od roku 2015. W okresie zimowym (grudzień - styczeń) zarejestrowano łącznie 78 osobników w 55 obserwacjach, głównie pojedyncze ptaki na Zb. Zegrzyńskim. Znamienny był brak obserwacji w lutym i zaledwie 9 spotkań w styczniu, natomiast najczęściej ptaków obserwowano w 1. dekadzie grudnia: 39 os. w trakcie 24 obserwacji. Zaskakująca była obserwacja ptaka, który 23 XII 2000 wylądował na polu uprawnym koło Trzebieszowa (M. Omelaniuk i in.)

Streszczenie. W latach 1976-2020 zarejestrowano łącznie 476 osobników w 239 spotkaniach. Regularnie spotykany był jesienią i rzadko wiosną oraz nieregularnie zimujący. Również największe stado obserwowano jesienią: 12 os. na Zb. Zegrzyńskim 11 XI 2020.

Andrzej Dombrowski

Literatura

Keller V., Herrando S., Vorisek P., *et al.* 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance, and Changes. European Bird Cenzus Council & Lynx Edicions, Barcelona.

Taczanowski W. 1882. Ptaki krajowe, Tom I, Kraków.